

Preklad Anna Lara
a Ľubomír Feldek
Dramaturgia Andrea Domeová
Scéna Juraj Poliak
Kostýmy Marija Havran
Hudba Pjoni
Pohybová spolupráca
Stanislava Vlčeková
Réžia Alena Weisel Leľková

Účinkujú Zita FURKOVÁ
a Zuzana PORUBJAKOVÁ/
Michaela TROKANOVÁ a.h.

Christopher
HAMPTON
Jeden
nemecký
život

NA ZÁKLADE ŽIVOTA
A SVEDECTVA
BRUNHILDE POMSEL

Foto © Ctibor Buchtař Divadlní plakáty © Miroslav Červený

Divadlo ASTORKA Korzo '90 je v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja.

CHRISTOPHER HAMPTON

JEDEN NEMECKÝ ŽIVOT

(A GERMAN LIFE)

Na základe života a svedectva Brunhilde Pomsel

Preklad: Anna Lara a Ľubomír Feldek

Dramaturgia: Andrea Domeová

Scéna: Juraj Poliak

Kostýmy: Marija Havran

Hudba: Pjoni

Pohybová spolupráca: Stanislava Vlčeková

Réžia: Alena Weisel Leľková

Účinkujú: Zita Furková,

Michaela Trokanová a. h./ Zuzana Porubjaková

Premiéra 25. 2. 2022 v Divadle ASTORKA Korzo '90, Štúdio A2,
Mickiewiczova 2 v Bratislave.

Text sleduje:	Daša Lapošová
Masky:	Eva Kranich
Garderóba:	Milka Tománková
Rekvizity:	Ida Kalmárová
Technika:	pod vedením Tomáša Mrekaja
Svetlo a zvuk:	CMB s. r. o.

„Skutočné historické prevraty nie sú tie, ktoré nás prekvapujú svojou veľkosťou a prudkosťou. Zmeny, ktoré sú skutočne dôležité, také, z ktorých vyplýva obnova civilizácií, sa odohrávajú v názoroch, predstavách a vierach.“

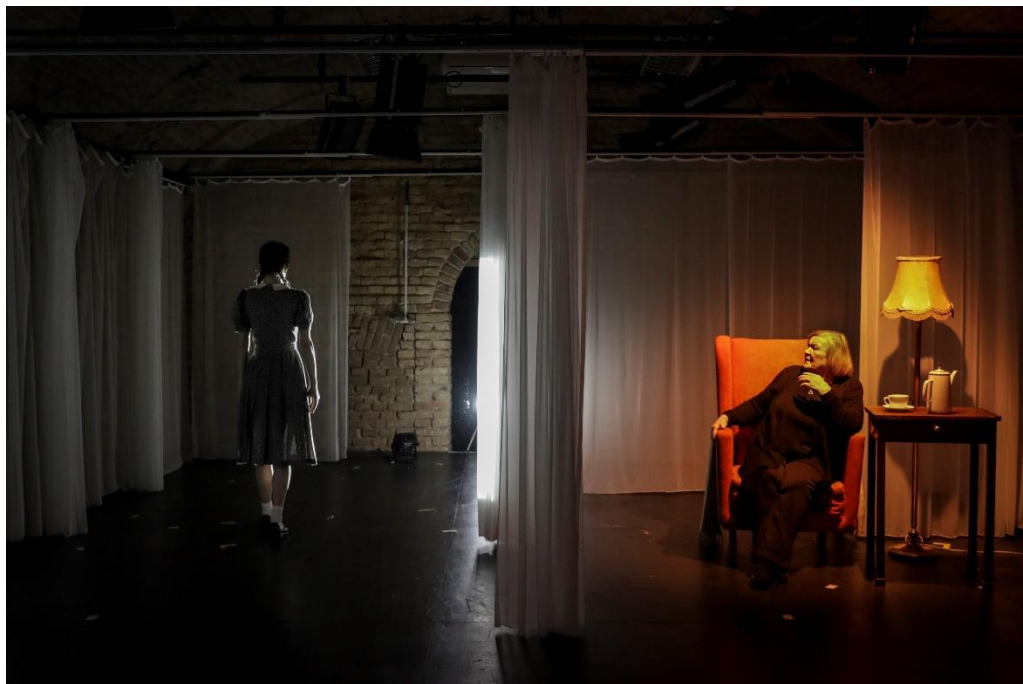
BRUNHILDE:

Neviem, čo si o tom myslíte vy, ale nemyslím si, že som sa niečím previnila. Prečo by som mala cítiť vinu? Necítim ju. Ako môžete cítiť vinu za niečo, o čom ste nič nevedeli? Áno, pracovala som na Ministerstve propagandy, ale nemala som na výber. Tak potom aká vina. Naopak, Rusi sa ku mne zachovali nefér. Len som prepisovala veci pre Goebbelsa. Netušila som, čo sa deje. Alebo len veľmi málo. Nie viac, ako ostatní. Nemôžete ma presvedčiť, aby som sa cítila vinná.

Nesúhlasím ani s tými hlúposťami o vine nemeckého ľudu. Previnili sme sa svojou hlúposťou, v tom vám dávam za pravdu. Ľudia boli hlúpi a povrchní, napríklad, keď som bola mladá, myslela som si: Prečo by som sa mala zaujímať o politiku, som žena.

Ale ako chcete zabrániť ľuďom, aby takto zmýšľali? Hlúpi ľudia nasledujú nesprávnych vodcov – a potom tí ľudia aj všetci ostatní musia za to zaplatiť. A predovšetkým, ľudia sú ľahostajní. Dívajú sa na tie hrozné veci, čo sa dejú v Sýrii, a potom vypnú televízor a idú na večeru.

(úryvok z divadelnej hry *Jeden nemecký život*)

BRUNHILDE POMSEL

(11. 1. 1911 Berlín – 27. 1. 2017 Mníchov)

Brunhilde Pomsel po ukončení základného vzdelania vystriedala niekoľko zamestnaní. V jednom z nich absolvovala večerné kurzy a mohla pracovať ako sekretárka a stenografka. Vďaka svojmu známemu, Wulfovi Bleyovi, získala miesto v rozhlas (Reichs-Rundfunk-Gesellschaft). Na radu Bleya vstúpila do NSDAP, ktorá v tom čase kvôli veľkému nárastu musela často prihlášky aj pozastaviť, pretože administratívne nezvládala záujem o členstvo. Podľa slov Brunhilde sa jej napokon zamestnávatelia nikdy nespýtali na to, či je v strane, takže jej prihlásenie bolo vlastne zbytočné a ešte ju stálo veľa peňazí za vstupný poplatok a členské. Zároveň ale spomína, že ona, už ako členka strany, nastúpila na uvoľnené miesta po redaktoroch a ich sekretárkach, ktorí „niekam zmizli, asi do koncentračných táborov“. Rozhlas priamo spadal pod Goebbelsovo ministerstvo (Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda), takže pri jednej z organizačných zmien prešla k osobnému asistentovi Goebbelsa, tlačovému hovorcovi Kurtovi Froweinovi, na tomto mieste zostala aj po jeho odchode do filmového oddelenia. Spolu s ostatnými spolupracovníkmi prežila bombardovanie Berlína vo vládnom bunkri. Neskôr, po zatknutí a vypočúvaní, ju internovali vo viacerých koncentračných táboroch: Buchenwald, Hohenschönhausen a Sachsenhausen, pod sovietskou správou. Po piatich rokoch sa vrátila k rodičom, do západnej časti Berlína. Do na nepoznanie zmeneného, rozdeleného Nemecka, ktoré sa spamätávalo z nacizmu a vojny. Znovu sa zamestnala v rozhlasovej spoločnosti, pracovala ako sekretárka pre Südwestfunk v Baden-Badene a neskôr v Mníchove. V roku 1971, vo veku 60 rokov odišla do dôchodku. Zomrela vo veku 106 rokov v seniorskom dome v Mníchove – Schwabingu, 27. januára 2011, v Medzinárodny deň pamiatky obetí holokaustu.

Dokumentárny film *Ein deutsches Leben* režiséra Christiana Krönesa v spolupráci s Olafom S. Müllerom, Rolandom Schrotthoferom a Florianom Weigensamerom mal svetovú premiéru v apríli 2016 na Visions du Réel v Nyonne a premietli ho aj na medzinárodných filmových festivaloch Filmfest München, Jerusalem Film Festival a na festivale rakúskych filmov Diagonale v Grazi. V roku 2017 vstúpil do kinodistribúcie. Dokument sprevádzala kniha nemeckého novinára a spisovateľa Thoreho D. Hansena *Ein Deutsches Leben: Was uns die Geschichte von Goebbels' Sekretärin für die Gegenwart lehrt* (Europa Verlag, 2017).

Autori filmu na zmienku o Brunhilde Pomsel natrafili pri zbere materiálu s inou témou. Vtedy už viac ako storočná Brunhilde poskytla rozhovor. Dokumentárny film, ktorý nakrútili, otvoril množstvo otázok aj v súvislosti so súčasným vývojom západnej spoločnosti.

Svetová premiéra divadelnej hry Christophera Hamptona sa odohrala v roku 2019 v londýnskom divadle Bridge Theatre s Maggie Smith ako Brunhilde Pomsel.

POZNÁMKA AUTORA HRY

O Brunhilde Pomselovej som sa prvý raz dozvedel, keď mi Jonathan Kent premietol čiernobiely film *Ein deutsches Leben*, ktorý nakrútili viedenský filmári Christian Krönes, Florian Weigensamer, Roland Schrotthofer a Olaf Müller. V tomto aj vizuálne pôsobivom diele jej stodvaročná tvár pripomínala drsnú tvár anglického básnika W. H. Audena, ba bola ešte drsnejšia, a striedala sa s klipmi zo súčasných filmov a dokumentárnymi zábermi z táborov smrti.

Zanechalo to vo mne temnú, no inšpiratívnu pachuť. To však neznamená, že to bola ľahko nasledovateľná cesta aj pre dramatika. Ani kniha, ktorá vznikla podľa filmu (v angličtine *The Work I Did*) dramatikovi nič neuľahčuje.

Až keď mi Christian Krönes dal prečítať 235 stranový prepis prípravných rozhovorov, ktoré s Brunhildou Pomselovou on a jeho tím urobili v roku 2013, zrazu tá postava predou mnou ožila. Zrazu som bol fascinovaný jej živosťou, humorom, pôsobivosťou jej opisov, ale aj vyhýbavosťou, ktorej signálom boli časté prerušenia plynulého toku rozprávania.

Zatiaľ čo po vzhliadnutí filmu človek len ťažko uverí jej tvrdeniam, že nevedela nič o konečnom riešení, hoci pracovala v Goebbelsovom úrade, tento prepis ma o tom už napoly presvedčil.

Uveriteľne z neho vyžarovala hlavne jej obrovská ľahostajnosť voči všetkému, čo sa dialo v jej najbližšom okolí.

Brunhilda Pomselová úzkostlivo premýšľala o každom človeku iba v dobrom. Len výnimočne sa stane, že o niekom nepovie, že bol sehr nett (veľmi milý) – vtedy je isté, že to bol úplný bastard. Je hrdá na to, aká bola pflichtbewusst (svedomitá) v práci a dôkladne skeptická, keď okolo nej vírili bizarné a iracionálne imperatívy politiky. Slová politik a muž sú pre ňu takmer synonymá.

Patrí k voličskej základni, dobre nám známej aj zo súčasnosti: tvoria ju ľudia, ktorí slepo dôverujú autoritám.

Je iróniou osudu, že práve Goebbelsovo Ministerstvo propagandy (úrad, kde sa jej náhodou podarilo nájsť si zamestnanie) vynašlo a zdokonalilo techniky, ktoré cynicky používajú aj dnešní politici na ohlupovanie verejnosti a na bezočivú manipuláciu s ľuďmi, ako bola ona.

Skrátka a dobre – ani ja netuším, kedy a do akej miery hovorí moja hrdinka pravdu, a práve táto neistota ma k jej rozprávaniu priťahovala najviac.

Vždy sa vo svojich hrách usilujem ponechať na divákovi, aby si on sám vytvoril svoj názor. Monodráma o Brunhilde Pomsel by mu na to mala dať

nejednoznačnú, a teda mimoriadne provokujúcu príležitosť. Je to prvýkrát, čo som napísal monodrámu. Aj v nej ostávam verný zásade, že dramatik píše pre herca. (...)

Christopher Hampton

Marec 2019, v prológu k svojej hre, preklad Anna Lara a Ľubomír Feldek.

SIR CHRISTOPHER JAMES HAMPTON (26. 1. 1946)

Autor divadelnej hry *Jeden nemecký život* (*A German Life*, 2019) sa v divadle preslávil najmä hrou *Les Liaisons dangereuses* (u nás prvýkrát ako *Nebezpečné známosti* v DSNP Martin v 1987 v preklade Zory Bútorovej a v réžii Juraja Nvotu) podľa románu P. Choderlosa de Laclos.

Napísal divadelné hry *Total Eclipse* (1967), *The Philanthropist* (1969), *Savages* (1973), *Treats* (1975), *Tales From Hollywood* (1984), *White Chameleon* (1991), *Alice's Adventures Under Ground* (1994), *The Talking Cure* (2002), *Appomattox* (2012). Je autorom divadelných adaptácií (George Steiner, Sándor Márai, Ödön von Horváth) a preložil diela Čechova, Ibsena, Molièra, Ödöna von Horvátha, Yasminy Reza, Michaela Kunza, Floriana Zeller, Daniela Kehlmann). Hampton je tiež spoluautorom muzikálu *Sunset Boulevard* (1995) podľa rovnomenného filmu Billyho Wildera, za ktorý v roku 1995 získali s Donom Blackom dve Tony Award (Tony Award for Best Book of a Musical a Tony Award for Best Original Score)

Hampton divadelnú hru *Les Liaisons dangereuses* adaptoval na scenár celovečerného hraného filmu, ktorý nakrútil režisér Stephen Frears (1988). Získal zaň Oscara – ocenenie Best Adapted Screenplay v rámci vyhlasovania filmových cien Academy of Motion Picture Arts and Sciences (Akadémie filmových umení a vied). Ako spoluscenárista filmu *Otec* (*The Father*, réžia Florian Zeller 2020), podľa divadelnej hry Floriana Zeller (*Le Père*, do slovenského jazyka preložila hru Elena Flašková a uviedlo ju ŠD Košice v roku 2016), sa stal nositeľom rovnakej ceny. Obidva filmy získali za scenár aj ďalšie významné filmové ceny. Hamptona nominovali na Oscara aj za film *Pokánie* (*Atonement*, 2007, réžia Joe Wright) podľa rovnomenného románu Iana McEwana.

Christopher Hampton je nositeľom vyznamenania Knight Bachelor za zásluhy o drámu, ktoré získal na 2020 New Year Honours.

Thore D. Hansen

JAKÉ POUČENÍ PRO DNEŠEK SI MŮŽEME ODNÉST Z PŘÍBĚHU GOEBBELSOVY SEKRETÁŘKY?

„Brunhilde Pomselová otevřeně přiznává svůj oportunismus jako sotva který současník nacistické vlády. Nezáměřím o politiku a svou pozdější roli v nacistickém režimu vysvětluje vlastním prospěchem, mladickým egoismem a tím, že politiku nebrala na vědomí. Zážitek chudoby a především strach ze sociálního propadu, jakož i touha po blahobytu a kariéře se táhnou jejím dětstvím, mládím i dospělostí. Na přední místo stavěla svůj profesní vzestup a raději se dívala stranou, než aby se musela konfrontovat s činy svého nadřízeného Josepha Goebbelse a hledat své osobní východisko ze situace. Joseph Goebbels byl jeden z předních architektů nacionálního socialismu. Nové vymoženosti třicátých let, film a rozhlas, nasadil k propagandistickým účelům a indoktrinaci německého národa a především k difamací Židů a komunistů a dalších skupin obyvatelstva. Jeho projevy jsou dodnes názorným příkladem manipulace posluchači. Jeho antisemitská propaganda byla přípravou na pozdější holokaust Židů.

Člověk se občas musí nevěřicně zeptat: Jak se podařilo jedné mladé ženě, která na základě politických poměrů ztratila milence a dobrou přítelkyni, nedat si tyto věci ihned do souvislosti s činy muže, pro nějž pracovala jako sekretářka čistě ze smyslu pro povinnost a katastrofálního zastírání skutečnosti, aby se nakonec ocitla v sovětském speciálním táboře a stanula tam pod sprchou nikoli nepodobnou té, pod jakou zahynula její přítelkyně Eva Löwenthalová v plynové komoře?

A přesto diváci i novináři při premiéře dokumentárního filmu *Jeden německý život* varovali před jednostranným odsouzením dotyčné bývalé sekretářky Josepha Goebbelse. Činili tak s vědomím, že i v dnešní době se mezi obyvatelstvem znovu šíří ignorance, pasivita a nezáměř, zatímco se jiné části společnosti radikalizují. (...) Brunhilde Pomselová, patrně poslední očitá svědkyně z nitra nacistického mocenského aparátu, nám v 21. století skýtá příležitost poznat, proč se pravicové populisté a autoritářské systémy a nakonec i diktatury vracejí, proč se tak v nejrůznějších formách na internacionální rovině už dávno děje a které příčiny v tom hrají roli.

Tvrdit, že se dějiny opakují, by bylo zavádějící, ale stejně opovázlivé a nedbalé je přehlížet tu spoustu známek vzbuzujících obavu, že se Evropa nakonec rozpadne – a že v tomto procesu nelze vyloučit dokonce ani vojenské střety.

Jestliže si přiblížíme Brunhildu Pomselovou prostřednictvím většinou úděsně neškodně a banálně znějících vzpomínek a motivů pro její kariéru za nacionálního socialismu, vnucují se nám srovnání se současností. My sami jsme dospěli k bodu, kdy velké části obyvatel západních demokracií už prakticky nelze zasáhnout fakty, nýbrž pouhými emocemi. Pocit nespravedlnosti může radikalizovat celé skupiny obyvatelstva a nakonec je

potřeba už jen vhodného obrazu nepřítele, abychom je získali pro jednoduchá řešení a ještě horší věci. Příběh Brunhildy Pomselové může představovat dostatečný důvod, abychom se niterně i vnějšně přiměli angažovat se pro zachování otevřené společnosti.(...) Nové historické poznatky k dějinám nacionálního socialismu se od rozhovorů s Brunhildou Pomselovou nedaly očekávat, protože nechtěla hovořit o detailech, nebo si je prostě nepamatovala. To, co je v její výpovědi tak cenné pro naši dobu, stojí mezi řádky. Neboť Pomselová i navzdory všem mezerám v paměti svůj život nakonec reflektovala. (...) Pokud Brunhilde Pomselová tvrdí, že se k ní nedoneslo nic o skutečném rozměru pronásledování Židů, můžeme jí právem vytknout, že právě ona se mohla na ministerstvu propagandy, kde se přikrášlovala fakta a zprávy se buď potlačovaly, nebo pouštěly do oběhu, o tom moc dobře něco dovědět – kdyby byla chtěla. Od roku 1942 se už šuškal po celé říši, že Židé nejsou přesídlováni, nýbrž odvázeni do koncentračních táborů. Anonymní průzkumy prováděné mezi dobovými svědky až do devadesátých let minulého století ukázaly, že až 40 procent německého obyvatelstva ještě před koncem války vědělo o holocaustu. Pomselová si mohla v nestřeženém okamžiku prohlédnout spisy o procesu s Bílou růží nebo o jiných případech, místo aby je nezhlednuté uložila do trezoru a pyšnila se, že se řídila pokyny svého nadřízeného a vysloužila si tím jeho důvěru. V mladé sekretářce převážilo puzení po osobním uznání a slepý smysl pro povinnost vůči nařízeným.

(...) Představuje nezáměr o politiku vinu jako takovou? Pro otázku, jaké poučení si můžeme vzít pro dnešní dobu z životopisu Brunhildy Pomselové, není vůbec podstatné, zda byla přesvědčenou nacionální socialistkou, nebo ne. Zjevně jí nebyla. Mezi aktivní spoluúčastí a aktivním odhlášením od skutečnosti se otázka viny ztrácí v jejím sebeobránném tvrzení, že ona sama byla hloupá a naivní. Z morálního hlediska je už zavírání očí samo o sobě vinou, neboť žít vždycky znamená i žít v nějakých souvislostech. Toto platí právě dnes a rovněž v demokracii, kde všeobecná lidská práva tvoří zásadní pilíř základních práv. Současně se plno lidí od demokratických systémů odvrací, protože nepátrají po mechanismech společenské a lidské desolidarizace. Nebo po nich pátrat nechtějí? V životě Brunhildy Pomselové, aspoň jak se zdá, se takové otázky prakticky nevyskytovaly, pokud nešlo o její vlastní prospěch. (...)

Příběh Brunhildy Pomselové nám skýtá příležitost pochopit, co znamená ignorovat vznik diktatury a později v ní žít a přežívat – fyzicky i duševně. Ale také nám názorně předvádí, co znamená přihlížet snahám dnešních populistů likvidovat demokracii západního typu. Brunhilde Pomselová, jež se dožila 106 let, by nás dnes měla zajímat, protože v její otevřeně přiznané „zbabělosti“ a nepolitickém postoji vychází najevo něco, čemu se v současnosti opět daří, a to už dlouho: obrovskému nezájmu, resp. politické pohodlnosti a apatii vůči osudu uprchlíků, rozhořivající se nenávisti k demokratickým elitám a novému rozmachu pravicových populistů, kteří vyhlásili boj proti demokracii

a evropské integraci.

Nereflektovaný egoismus, lákavá nabídka zaměstnání od pozdějšího rozhlasového reportéra Wulfa Bleye a touha po kariéře i potřeba někam patřit, to byly pohnutky, které Brunhildu Pomselovou přivedly do NSDAP a do rozhlasu. Prostě do toho sklouzla.(...) Na příkladnou biografii Brunhildy Pomselové můžeme položit střelku kompasu, která nám ukáže, proč demokracii ohrožuje především nedostatek ochoty angažovat se pro otevřenou společnost a neschopnost demokratickopolitických elit adekvátně a včas reagovat na vývoj moderní doby špatným směrem. Při hledání paralel mezi třicátými lety minulého století a naší současností nevyhnutelně narazíme na několik otázek. Co se děje v Evropě a v USA? Nestaví se ony části obyvatelstva, které se dosud většinově nenechaly radikalizovat novými demagogy, k aktuálnímu vývoji nakonec stejně pasivně, ignorantsky či projevují nezájem přesně tak, jak Brunhilde Pomselová popisuje samu sebe v tehdejší prostředí a době mezi 22. a 34. rokem svého života? Není stejná apolitičnost dnešní mládeže, resp. současných generací, a otrávenost politikou občanského středu už tím hrozbou pro demokracii? Neselhaly demokratické elity tím, že dlouho ignorovaly dlouhodobé důsledky a příčiny stále roustoucího znechucení politikou? Nevracíme se naším pasivním postojem a apatií vědomě do třicátých let? A můžeme z životopisu Brunhildy Pomselové skutečně vyvodit závěry pro současnost, které nás přimějí jednat? Kdo dnes nechce vidět hrozbu vzniku nových totalitních států, ten by měl brát v potaz životní příběh Brunhildy Pomselové i se všemi rozpory stejně vážně jako vnucující se paralely se současností.

(...) Vyjmeme-li z jejího životopisu zásadní výpovědi a životní etapy, bude nám následně jasnější, proč má nyní pro další vývoj a osud západních demokracií nejpozději odteď zásadní význam chování každého jednotlivce. V evropských zemích dosud udává tón většina. „Volnost, rovnost, bratrství“ – tyto požadavky Francouzské revoluce tvoří základ evropských demokracií. Jejich setrvání však rozhodně není zajištěno. Jestliže lidé v časech, kdy je třeba tyto hodnoty vehmentně a viditelně zastávat, zůstanou nadále němi a pasivní a budou jenom přepínat na televizní zábavu, každodenní politiku bude dál určovat radikální menšina s hesly, nenávistí a štváním proti každému, kdo nezapadá do jejich obrazu světa. Bude pořád dál otravovat klima, šířením lží a nenávistí získávat čím dál větší přízeň a nakonec se možná dostane k moci. Hrozí nebezpečí, že se svou lhostejností a pasivitou vmanévrujeme do morálního debaklu, v němž se šokující události stávají rutinou a starost o vlastní bezpečí povede k tomu, že uprchlíci a jejich osudy, jako momentálně v Sýrii a na Středozemním moři, budou objektivizováni, stigmatizováni a nakonec dehumanizováni a při hledání jednoduchých řešení ztratíme všechno, co jsme v Evropě za více než 70 let od druhé světové války na základě humanismu vybudovali.(...)

Aktivní mírové hnutí mladé generace jako v dobách hrozícího atomového konfliktu mezi Východem a Západem je už dávno minulostí. I přes překerní

situaci na trhu práce, narůstající pravicový radikalismus na ulicích a útoky proti uprchlíkům, navzdory těm nejhorším občanským válkám jako třeba v Sýrii se zdá, že velká část mladé generace je jako ochromená, rezignovaná nebo ji to prostě jenom nezajímá. Takové chování však zdaleka není nový fenomén. (...) Vyvozovat historické paralely je vždy obtížné. Přesto je možné, jak jsme tu načrtli v hrubých rysech, a je důležité si připomínat, že vymoženosti demokracie, za niž se v Evropě prolévala krev, mohou opět zmizet. Občané, kteří kdysi přihlíželi vzestupu Adolfa Hitlera, dnes opět jen přihlížejí štváčům a radikálům. Vezměme si z příběhu Brunhildy Pomselové poučení a pracujme na tom, aby pravicoví populisté nakonec nepromlouvali za mlčící většinu, nýbrž aby konečně vyklidili pole a octli se v zapomnění. Fašismus třicátých let je nepopíratelný matrix toho, co Hannah Arendtová zvětšila v pojmu banalita zla. Dnes už víme, jak funguje kolektivní mechanismus zla. Už pro něj není omluvy. Dnes také víme, že se na zlých skutcích podílíme už tím, že jsme kvůli vlastnímu malému egoismu ochotni dívat se stranou a nezasazujeme se za práva člověka a jeho důstojnost. Proto jsme dnes vystaveni zcela mimořádnému tlaku, neboť známe dějiny a víme, co máme dělat. Všechno ostatní je sebeklam. (...)

(Ikar, 2017, překlad Vítězslav Čížek)

Thore D. Hansen studoval politologii a sociologii v Hamburgu a Bostone a specializoval se na analýzu mezinárodní politiky, výskum příčin vojny a práci tajných služeb. V letech 1991 až 2010 Hansen pracoval pro denníky a časopisy v Německu, Rakúsku a Španielsku, v letech 2006 až 2010 pôsobil aj ako tlačový hovorca dvoch veľkých európskych bánk. V súčasnosti sa venuje literárnej činnosti (*Die Hand Gottes*, 2011; *Silent Control*, 2013; *Quantum Dawn*, 2015; *China Dawn*, 2016; *Ein Deutsches Leben*, 2017; *Die Reinsten*, 2019; *Neuerscheinung*, 2022).

Thore D. Hansen je potomok laureáta Nobelovej ceny za mier Fridtjofa Nansena a študent Noama Chomského.

KARL JASPERS: *OTÁZKA VINY*

„My, Nemci, sme bez výnimky povinní vidieť jasne v otázke našej viny a vyvodiť z toho závery. (...) Otázka viny je skôr otázkou, ktorú kladieme sami sebe, než otázkou, ktorú nám kladú druhí. Ako na ňu vo svojom najhlbšom vnútre odpovieme, na tom budú založené naše súčasné predstavy o bytí a o nás samých. Je to životná otázka nemeckej duše. (...) Existuje solidarita medzi ľuďmi, v dôsledku ktorej je každý spoluzodpovedný za všetko bezprávie a všetku nespravodlivosť na svete, obzvlášť za zločiny, ku ktorým dochádza v jeho prítomnosti alebo s jeho vedomím. Ak som neurobil všetko, čo som mohol, aby som im zabránil, som spoluvinný. Ak som nenasadil svoj život, aby som zabránil zavraždeniu druhých, ale som len prizeral, cítim sa vinný spôsobom, ktorý sa nedá právne, politicky a morálne primerane postihnúť.“

Academia, Praha 2006, preklad Jiří Navrátil, do slovenského jazyka A. D.

Karl Jaspers (1883 – 1969) patrí medzi najvýznamnejších nemeckých filozofov 20. storočia. Bol inšpirovaný Platónom, Plótinom, Kantom a Nietzscheom a patrila k prvým, ktorí uviedli do širšieho povedomia Søren Kierkegaarda. Jedným z hlavných Jaspersových diel je *Otázka viny* (1946), ktorá vyšla ako aktuálna reakcia na práve skončenú druhú svetovú vojnu. Jaspers sa zaoberá rôznymi poňatiami viny, snaží sa postihnúť vinu vo všetkých jej aspektoch. Sám bol počas nacistizmu vylúčený z univerzity a politicky prenasledovaný.

Eva Löwenthal

Novinárka, deportovali ju 8. 11. 1943 transportom č. 46 z Berlína do Osvienčimu, tam bola zavraždená začiatkom roku 1945.

Július (Jule) Jaenisch

Rozhlasový moderátor, od roku 1925 pracoval v prvom nemeckom rádiu, Funk-Stunde Berlin (od 1935 Reichssender Berlin). Hlásil počasie, ekonomické a športové správy a svojím prejavom sa stal populárny. Oficiálne sa uvádzalo, že zomrel „po roku 1937“ a pravdepodobne zmienka Brunhilde Pomsel pred niekoľkými rokmi o jeho homosexualite, priniesla vysvetlenie náhleho zmiznutia Juleho Jaenisha.

Wulf Bley

Dôstojník v prvej svetovej vojne, neskôr rozhlasový reportér; komentoval o. i. Hitlerovo prevzatie moci večer 30. januára 1933 „nevídane nabubrelými slovami“ a neskôr časť olympijských hier v Berlíne v roku 1936. Krátky čas pracoval ako dramaturg v Deutsches Theater.

Werner Naumann

Štátny tajomník na ríšskom ministerstve ľudovej osvetu a propagandy a osobný referent Josepha Goebbelsa.

Kurt Frowein

Osobný tlačový hovorca Josepha Goebbelsa. V roku 1943 ho povýšili, získal miesto ríšskeho filmového dramaturga, kde mal veľký vplyv.

August Franz Anton Fritzsche

Nemecký novinár, pôsobil v rôznych vysokých funkciách na ministerstve Josepha Goebbelsa, od roku 1942 bol ministerským riaditeľom rádia. Prostredníctvom svojho pravidelného vysielania Hier spricht Hans Fritzsche sa stal známy v celom Nemecku. Po bitke o Berlín podpísal 2. mája 1945 bezpodmienečnú kapituláciu mesta, ako pravdepodobne najvyšší z vládnych úradníkov, ktorí sa vtedy nachádzali v Berlíne. Fritzsche bol jedným z 24 obžalovaných v norimberskom procese. Od všetkých obvinení bol v roku 1946 oslobodený.

Divadlo ASTORKA Korzo '90 v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja.

kedykam^{sk} OZ Gratia KGB

Ďakujeme za pomoc pri príprave inscenácie:
Viere Kamenickej a Lucii Faltinovej

Divadlo ASTORKA Korzo '90
Riaditeľ.....Vlado ČERNÝ
Umelecký šéf..... Ondrej SPIŠÁK

www.astorka.sk

PREDAJ VSTUPENIEK:

1. POKLADŇA Divadla ASTORKA Korzo '90 Námestie SNP 33, Bratislava 1
Tel.: +421 544 32 093
E-mail: vstupenky.astorka@gmail.com
Rezervácie a online predaj cez internet: www.astorka.sk

2. V SIETI TICKETPORTAL
na celom území Slovenska
www.ticketportal.sk

HROMADNÉ OBJEDNÁVKY:

Tel: +421 918 716 009
E-mail: pokladna@astorka.sk

Poskytujeme zľavu študentom, dôchodcom, invalidným dôchodcom,
držiteľom karty ISIC, ITIC, Euro 26, SPHERE.

Premiéra v 32. sezóne 2021/2022

Autorské práva zastupuje Aura - Pont s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4, Česká republika, www.aura-pont.cz

Bulletin k inscenácii zostavila Andrea Domeová s použitím uvedených materiálov.

Foto: Ctibor Bachratý

Grafický dizajn bulletinu a plagátu: Juraj Behún

Výtvarný návrh vizuálu titulnej strany: s použitím fotografie

Logotyp Divadla ASTORKA Korzo '90: Milan VESELÝ (NV Design)

Brunhilde Pomsel, zrejme posledná očitá svedkyňa zvnútra nacistického mocenského aparátu, nám v 21. storočí poskytuje príležitosť spoznať, prečo sa pravicoví populistí a autoritárske systémy a nakoniec aj diktatúry vracajú, prečo sa to v najrôznejších formách na internacionálnej rovine už dávno deje, a pre aké príčiny. Tvrdiť, že sa dejiny opakujú, by bolo zavádzajúce, ale rovnako opovážlivé a nedbalé je prehliadať to množstvo náznakov vzbudzujúcich obavu, že sa Európa nakoniec rozpadne – a že v tomto procese nemožno vylúčiť dokonca ani vojenské strety.

Thore D. Hansen